

Фінанси. Банківська справа. Гроші та грошовий обіг

УДК 336-33

Левченко Юлія Григорівна

кандидат економічних наук, доцент

Національний університет харчових технологій

Левченко Юлия Григорьевна

кандидат экономических наук, доцент

Национальный университет пищевых технологий

Levchenko Yuliya

PhD, Associate Professor

National University of Food Technologies

Загородня Тетяна Сергіївна

студентка

Національного університету харчових технологій

Загородня Татьяна Сергеевна

студентка

Национального университета пищевых технологий

Zahorodnia Tetiana

Student of the

National University of Food Technologies

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА
ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И
ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ ПРЕДПРИЯТИЯ
ECONOMIC MECHANISM OF FORMATION AND USE OF CASH
FLOWS OF THE ENTERPRISE**

Анотація. Динамічність зовнішнього середовища та загострення конкуренції в рамках Європейської інтеграції України ставить перед вітчизняними підприємствами проблему забезпечення високої ефективності діяльності та фінансової рівноваги як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Це вимагає розробки дієвого економічного механізму формування та використання грошових потоків підприємств з метою забезпечення максимальної ефективності використання всіх видів ресурсів, оптимізації витрат та повноцінного забезпечення підприємств фінансовими ресурсами на всіх стадіях операційного та фінансового процесу.

Останнім часом діяльність вітчизняних підприємств характеризується зменшення грошових потоків від усіх видів діяльності, зростання витрат та зменшенням прибутковості діяльності. Це обумовлює потребу в розробці підходів до формування дієвого економічного механізму управління грошовими потоками підприємства, що надаватиме можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. У даній роботі ми розглянемо сутність та види грошових потоків підприємств, а також визначено основні аспекти економічного механізму формування і використання грошових потоків підприємства.

Ключові слова: грошові потоки, економічний механізм, ефективність підприємства.

Аннотация. Динамичность внешней среды и обострения конкуренции в рамках Европейской интеграции Украины ставит перед отечественными предприятиями проблему обеспечения высокой эффективности деятельности и финансового равновесия как в краткосрочной, так и в долгосрочной перспективе. Это требует разработки действенного экономического механизма формирования и

использования денежных потоков предприятий с целью обеспечения максимальной эффективности использования всех видов ресурсов, оптимизации затрат и полноценного обеспечения предприятий финансовыми ресурсами на всех стадиях операционного и финансового процесса. В последнее время деятельность отечественных предприятий характеризуется уменьшением денежных потоков от всех видов деятельности, рост расходов и уменьшением прибыльности деятельности. Это обуславливает потребность в разработке подходов к формированию действенного экономического механизма управления денежными потоками предприятия, предоставлять возможность поддерживать достаточный уровень платежеспособности и финансовой устойчивости предприятия. В данной работе мы рассмотрим сущность и виды денежных потоков предприятий, а также определены основные аспекты экономического механизма формирования и использования денежных потоков предприятия.

Ключевые слова: *денежные потоки, экономический механизм, эффективность предприятия.*

Summary. *The dynamism of the external environment and the intensification of competition within the framework of Ukraine's European integration pose a problem for domestic enterprises to ensure high efficiency and financial balance in both the short and long term. This requires the development of an effective economic mechanism for the formation and use of cash flows of enterprises in order to ensure maximum efficiency of all types of resources, cost optimization and full provision of enterprises with financial resources at all stages of operational and financial process.*

Recently, the activities of domestic enterprises are characterized by a decrease in cash flows from all activities, rising costs and declining profitability. This necessitates the development of approaches to the formation

of an effective economic mechanism for managing cash flows of the enterprise, which will provide an opportunity to maintain a sufficient level of solvency and financial stability of the enterprise. In this paper, we consider the nature and types of cash flows of enterprises, as well as identify the main aspects of the economic mechanism of formation and use of cash flows of the enterprise.

Key words: *cash flows, economic mechanism, enterprise efficiency.*

Постанова проблеми. Умови господарської діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку економіки характеризуються високим рівнем ризику та невизначеності, що обумовлено несприятливими макроекономічними умовами, а також призводить до збитковості діяльності та дефіциту фінансових ресурсів. Однією з причини такого стану є недостатня увага керівництва та відсутність ефективних управлінських рішень щодо забезпечення ефективного механізму формування та використання грошових потоків. В умовах дефіциту фінансових ресурсів та необхідності максимальної оптимізації всіх процесів, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства, розробка економічного механізму формування та використання грошових потоків підприємства є однією з ключових факторів забезпечення стійкого розвитку підприємства та його конкурентоспроможності в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових літературних джерел з даної проблеми засвідчує, що вчені-економісти завжди приділяли багато уваги проблемам пов'язаним з формуванням та використанням грошових потоків. Нині суттєві пропозиції методичного та практичного характеру з проблем формування та функціонування фінансово-економічного механізму управління грошовими потоками внесли такі відомі вчені дослідники як О. Гудзь, П. Саблук, П. Стецюк, А. Чупіс та деякі інші. Проте в умовах трансформації економічних

відносин багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів оптимального їх вирішення.

Мета статті. Дослідити економічний механізм формування та використання грошових потоків підприємства в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. В ринкових умовах господарювання кожне підприємство самостійно відповідає за ефективність своєї діяльності. Прийняття управлінських рішень щодо формування та використання грошових потоків здійснюється безпосередньо керівниками та власниками підприємств з урахуванням їх стратегічних планів. Нажаль керівники вітчизняних підприємств не завжди приділяють достатньо уваги вивченню проблем підвищення фінансової стійкості та платоспроможності в рамках підвищення ефективності економічного механізму формування та використання грошових потоків. У сьогоднішніх умовах функціонування вітчизняних підприємств великою проблемою є брак грошових коштів для виконання поточних зобов'язань. Це відбувається через недостатнє залучення грошових коштів, а також нераціональне їх використання. Відомо, що основою будь-якого підприємства є грошові потоки, саме це спонукає більшість науковців продовжувати дослідження стосовно питань сутності грошових потоків та, насамперед, процесу їх ефективного управління [4, с. 107]. Розкриття змісту категорії «грошовий потік» у вітчизняній економічній науці ускладнено відсутністю законодавчо закріпленого визначення. Саме тому сьогодні можна зустріти різні тлумачення цієї категорії. Досить часто вони містять неточності та протиріччя одне одному [1, с. 262]. Термін «грошовий потік» бере своє походження із зарубіжної економічної літератури і в перекладі з англійської cash-flow означає рух коштів, однак цей вираз прийнято називати грошовим потоком. В процесі господарювання відбувається

певний рух коштів у вигляді надходжень та витрачання, що і формує економічну суть грошових потоків підприємства [3, с. 61].

О.В. Стащук, А.М. Хандучка трактують поняття грошового потоку як різницю між кількістю отриманих та витрачених коштів. Вони також стверджують, що сутність грошового потоку обмежується поняттям різниці між грошовими надходженнями й витратами [7, с. 45]. Ковшова С.О. наводить спрощене визначення грошового потоку як "міри ліквідності компанії", що складається з "чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування". Наведене тлумачення грошового потоку, з одного боку, розкриває його сутність, з іншого – основні його складові [2, с. 135].

К. Г. Сердюков та Х. С. Тимчук визначають грошовий потік як сукупність розподілених у часі надходжень та виплат коштів у ході фінансово-господарської діяльності, а по-друге, він об'єднує актуальні питання розвитку фінансів, обліку й аудиту, будучи вимірником здатності підприємства покривати свої витрати, погашати зобов'язання своїми ресурсами та ефективно розміщувати кошти для їхнього примноження [5, с. 522].

Отже, з наведених визначень можна зробити певне узагальнення: в економічній літературі сформувалися два основні підходи до визначення категорії грошовий потік:

- грошовий потік – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством коштами за певний визначений період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів;
- грошовий потік – це безперервний рух коштів (обіг), тобто їх надходження й виплати (притоки й відтоки) за певний визначений період.

Для більш повного розкриття сутності грошового потоку та забезпечення ефективного і цілеспрямованого управління останні

потребують класифікації. У табл. 1. наведено шість основних класифікаційних ознак, які є універсальними, але не вичерпними: за видом господарської діяльності, за напрямом руху грошових коштів, за формою, за видами, за рівнем достатності обсягу та методом обчислення обсягу грошового потоку.

Таблиця 1

Класифікація грошових потоків

Кваліфікаційна ознака	Найменування грошових потоків
За видом господарської діяльності	Операційний грошовий потік; Інвестиційний грошовий потік; Фінансовий грошовий потік
За напрямом руху грошових коштів	Вхідний грошовий потік; Вихідний грошовий потік
За періодичністю виникнення	Повністю передбачуваний грошовий потік Недостатньо передбачуваний грошовий потік Непередбачуваний грошовий потік
За формою грошових активів	Безготівковий грошовий потік; Готівковий грошовий потік; Еквіваленти грошових коштів
За можливістю регулювання в процесі управління	Грошовий потік, що піддається регулюванню; Грошовий потік, що не піддається регулюванню
За видом валюти	Грошовий потік в національній валюті; Грошовий потік в іноземній валюті
За можливістю забезпечення платоспроможності	Ліквідний грошовий потік; Неліквідний грошовий потік
За рівнем достатності обсягу	Оптимальний грошовий потік; Надлишковий грошовий потік; Дефіцитний грошовий потік
За методом оцінки у часі	Теперішній грошовий потік; Майбутній грошовий потік
За методом обчислення обсягу грошового потоку	Чистий (сальдовий) грошовий потік; Валовий (сукупний) грошовий потік
За масштабами обслуговування господарського процесу	Грошовий потік по підприємству в цілому; Грошовий потік за окремим структурними підрозділами; Грошовий потік за окремими господарськими операціями
За безперервністю формування в певному періоді	Регулярний грошовий потік; Нерегулярний грошовий потік

Джерело: складено автором на основі [1, с. 264; 3, с. 62]

Формування грошових потоків відбувається при здійсненні підприємством усіх видів діяльності - операційної, інвестиційної та фінансової (рис. 1). У рамках кожного виду діяльності відбувається притік і відтік грошових коштів.

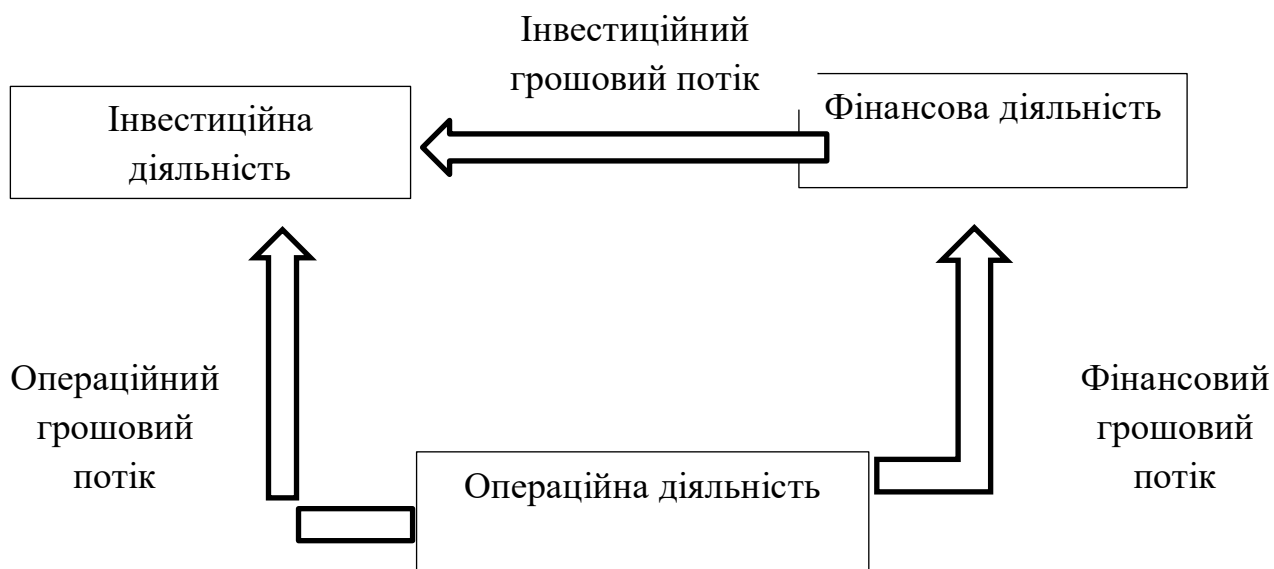

Рис. 1. Взаємозв'язок між операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства

Економічний механізм формування грошових потоків передбачає притік та відтік грошових коштів в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства (рис. 2).

На відміну від операційного грошового потоку грошовий потік від інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання не розглядається як основне джерело формування його потреби у коштах, оскільки має переважно обслуговуючий характер відносно передбаченої статутними документами основної діяльності. Абсолютна величина інвестиційного грошового потоку здебільшого має від'ємне значення, оскільки доходи від інвестиційної діяльності, як правило, не перекривають потреби підприємства в інвестиційному капіталі, насамперед, потреби на фінансування реальних інвестицій [6, с. 74].

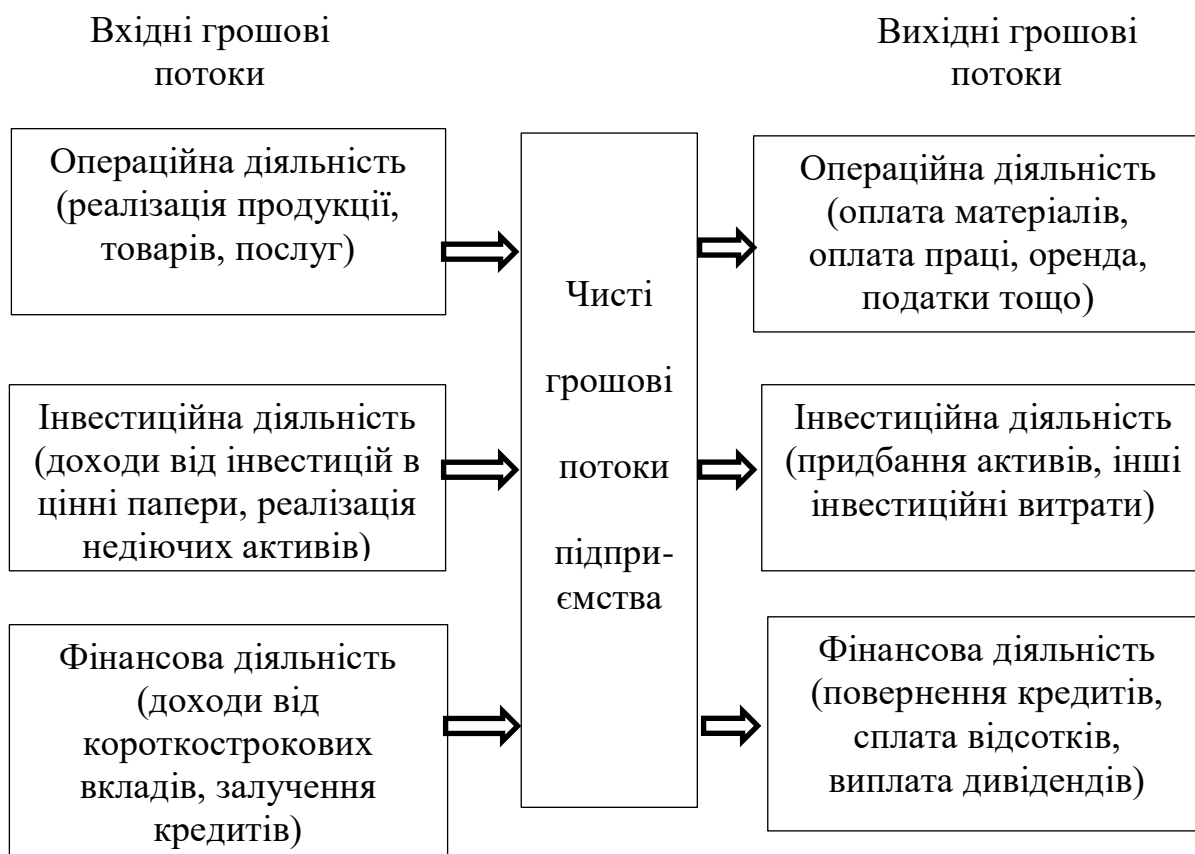

Рис. 2. Економічний механізм формування грошових потоків підприємства

Висновки. Грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов’язаний з факторами часу, структури, ризику і ліквідності.

Грошові потоки є багатоплановою економічною категорією, що включає в себе різні його види. Класифікація грошових потоків необхідна для визначення основних показників плану надходження і виплат грошових коштів, вона не є обмеженою і може розширюватись в залежності від специфіки підприємства та побажань управлінського персоналу – основних користувачів даних прогнозного аналізу грошових потоків.

В умовах євроінтеграції будь-яке підприємство повинно бути готовим до значного впливу на грошові потоки факторів, які формуються

під впливом глобалізаційних процесів. На сьогоднішній день на грошові потоки підприємств впливають такі негативні макроекономічні чинники як загальна платіжна криза в Україні, низький рівень виробництва та купівельної спроможності, недостатня врегульованість правової бази для діяльності організацій. Окрім цього значний фактор впливу має військовий конфлікт на території країни, що додатково зменшує додатній грошовий потік на суму військового збору. Підприємство не має можливості уникнути негативного впливу глобалізації, однак воно має змогу адаптуватися під неї. Для цього необхідно правильно скеровувати фактори внутрішнього середовища на мінімізацію негативних впливів на механізм формування та використання грошових потоків підприємства.

Література

1. Гут Л.В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект // Економіка та управління підприємствами. 2020. №77-78. С. 259-269.
2. Ковшова С.О. Необхідність оптимізації руху грошових потоків підприємства в сучасних умовах господарювання. Управління розвитком. 2013. №20. С. 135-136.
3. Колісник О. П. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління / О. П. Колісник, А. В. Замогильна // Modern economics. 2018. № 10. С. 60-65.
4. Сергєєва О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства / О. Р. Сергєєва // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12(2). С. 107-110.

5. Сердюков К. Г. Управління грошовими потоками підприємства / К. Г. Сердюков, Х. С. Тимчук // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 21. С. 522-527.
6. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації Міжнародний науковий журнал. 2017. №1-2. С.67-85.
7. Стащук О.В. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління / О.В. Стащук, А.М. Хандучка // Молодий учений. 2014. № 6. С. 42-48.

References

1. Hut L.V. Hroshovi potoky v systemi upravlinnya pidpryyemstva: teortyko-praktychnyy aspekt // Ekonomika ta upravl innya pidpryyemstvamy. 2020. №77-78. S.259-269.
2. Kovshova S.O. Neobkhdnist' optymizatsiyi rukhu hroshovykh potokiv pidpryyemstva v suchasnykh umovakh hospodaryuvannya // Upravlinnya rozvytkom. 2013. №20. S.135-136.
3. Kolisnyk O. P. Hroshovi potoky: sutnist', klasyfikatsiya ta yikh optymizatsiya v protsesi upravlinnya / O. P. Kolisnyk, A. V. Zamohyl'na // Modern economics. 2018. № 10. S. 60-65.
4. Serhyeyeva O. R. Sutnist' ta osnovni aspekty upravlinnya hroshovymy potokamy pidpryyemstva / O. R. Serhyeyeva // Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo. 2017. Vyp. 12(2). S. 107-110.
5. Serdyukov K. H. Upravlinnya hroshovymy potokamy pidpryyemstva / K. H. Serdyukov, KH. S. Tymchuk // Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya. 2019. № 21. S. 522-527.

6. Spil'nyk I., Zahorodna O. Hroshovi potoky pidpryyemstva: kompleksnyy analiz za danymy finansovoyi zvitnosti // Instytut bukhhalters'koho obliku, kontrol' ta analiz v umovakh hlobalizatsiyi Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal. 2017. №1-2. S. 67-85.
7. Stashchuk O.V. Hroshovi potoky pidpryyemstva: sut' ta neobkhdnist' upravlinnya / O.V. Stashchuk, A.M. Khanduchka // Molodyy uchenyy. 2014. № 6. S. 42-48.